

Plnění splátkového kalendáře prostřednictvím smlouvy o důchodu

Mgr. JAN MIFEK

Katedra občanského práva,
Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

DOI: <https://doi.org/10.24132/ZCU.NADEJE.2022.391-402>

Klíčová slova:

Smlouva o důchodu; splátkový kalendář; insolvenční řízení; minimální příjem; nepoctivý úmysl

Úvod

Dle ustanovení § 398 odst. 1 IZ¹ lze oddlužení provádět dvěma možnými způsoby. Prvním z nich je zpeněžení majetkové podstaty, druhým je plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

Druhý způsob, o kterém pojednává výklad níže, je dále specifikován v odstavci 3 výše zmíněného ustanovení, kdy *při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je dlužník povinen vydat insolvenčnímu správci majetek náležející do majetkové podstaty ke zpeněžení (...) a dále do doby podání zprávy o splnění oddlužení měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky.*² Výše takto vypočtené částky se také někdy označuje jako výše splátek „zákonná“.

¹ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

² § 279 odst. 1 OSŘ.

Pro úplnost je zapotřebí zmínit, že soud může na návrh dlužníka v odůvodněných případech stanovit jinou výši měsíčních splátek. (§ 398 odst. 5 IZ) Samozřejmě za podmínek obsažených v témže odstavci.

Je zde však předpoklad, aby dlužník při zvoleném způsobu oddlužení plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty reálně „plnil“, a sice aby poskytoval určité finanční plnění. Výše tohoto plnění může být stanovena zákonem, nebo může být soudem snížena.³

Nastávají však situace, kdy dlužník u svého zaměstnavatele či v podnikání nedosahuje ani takových příjmů, které by představovaly zákonnou srážku. Pro tyto případy je častou praxí dlužníků, že sjednávají „smlouvy o důchodu“ či „darovací smlouvy“, ve kterých se třetí osoba zaváže poskytovat dlužníku určité finanční plnění ve stanovené výši, aby dlužník splnil podmínky schválení oddlužení (respektive, aby se vyhnul zamítnutí návrhu na povolení oddlužení).

Tyto smlouvy mohou být (a také často také jsou) jediným příjmem dlužníka, ze kterého je dále oddlužení plněno. Výklad níže bude pojednávat o hmotně-právní povaze těchto smluv a jejich uzavírání. Dále bude pojednáno o uzavírání těchto smluv pro účely oddlužení. Zohledněn bude přístup vyšších soudů k těmto smlouvám, zejména v souvislosti s „účelovostí“ těchto smluv, v souvislosti se zkoumáním poctivého záměru dlužníka a v souvislosti s plněním povinností dlužníka v insolvenčním řízení jako takovém.

Smlouva o důchodu

Smlouva o důchodu je pojmenovanou smlouvou dle ustanovení § 2701 a násl. OZ.⁴ Spolu s výměnkem jde o smlouvy zaopatřovací. Dle komentáře podstata důchodu spočívá ve skutečnosti, že stranám není známo, jak dlouho se bude důchod poskytovat, ačkoli vklad zůstává stejný.⁵

Důchodem je však třeba rozumět určité opakující se peněžité plnění. K této definici dospívá i zákonný text ustanovení § 2701 odst. 1 OZ: „*Smlouvou o důchodu se plátce zavazuje platit příjemci pravidelné peněžní dávky (důchod)*“.

³ Jiný režim se uplatní u oddlužení FO – podnikatelů či osob pobírajících příjem v zahraničí.

⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1228.

Nelze tak zaměňovat pojem důchodu dle § 2701 OZ s jinými typy důchodů podle zvláštních předpisů.⁶

Z ustanovení § 2701 odst. 2 OZ dále vyplývá, že pokud se plátce zaváže k placení důchodu na dobu života nějaké osoby nebo na dobu delší než pět let, vyžaduje smlouva písemnou formu. Nutno dodat, že smlouvy o důchodu pro účely plnění splátkového kalendáře mají písemnou formu téměř vždy. Jednak je tomu tak proto, že přímo v textu smlouvy je často explicitně vyjádřeno, že se *smlouva sjednává pro účely insolvenčního řízení*. Dalším důvodem je časový rámec takové smlouvy, kdy tato je sjednávána *na dobu trvání insolvenčního řízení*. Třetím, a jistě velmi pragmatickým důvodem písemné smlouvy je skutečnost, že tato smlouva s úředně ověřenými podpisy je přílohou insolvenčního návrhu, na základě které dlužník dokazuje, že splňuje podmínky schválení oddlužení, respektive, že je schopen plnit pohledávky dle § 168 odst. 2 písm. a) IZ, což je podmínkou pro schválení oddlužení.

Pro účely plnění splátkového kalendáře je někdy možné sjednat i „darovací smlouvou“ s opakovaným plněním, která je charakterem totožná se smlouvou o důchodu. Zřizování takových smluv plyne z možnosti sjednat smlouvu o důchodu jako bezúplatnou (§ 2705 OZ). Komentář o takových situacích hovoří v tom smyslu, že pokud byla smlouva o důchodu sjednána bezúplatně, hovoří „nadneseně“ o specifické „darovací smlouvě“ s opakovaným plněním.⁷

Lze tedy shrnout, že převážná většina smluv o důchodu sjednáváných pro účely insolvenčního řízení je v písemné formě a na konkrétní částku. V těchto aspektech tak naplňují znaky smlouvy o důchodu dle § 2701 a násl. OZ.

Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení dle § 395 IZ

Ustanovení § 395 IZ obsahuje důvody, pro které insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení. Bude tomu tak v případech, kdy je se zřetelem ke všem okolnostem důvodné předpokládat, že insolvenčním návrhem je sledován nepoctivý záměr, nebo že *dlužník nebude schopen splácet v plné výši ani pohledávky*

⁶ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 427/2021 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1231.

podle § 168 odst. 2 písm. a) IZ, přičemž výše splátky ostatním věřitelům včetně věřitelů pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň nesmí být nižší než tato pohledávka, a dále ani pohledávky podle § 169 odst. 1 písm. e) a § 390a odst. 5 IZ. (§ 395 odst. 1 písm. a) a b) IZ)

Komentář⁸ podmínku dle § 395 odst. 2 písm. b) IZ dále rozvádí tak, že konkretizuje důvody takto:

1. § 169 odst. 1 písm. e) = pohledávky na výživném ze zákona;
2. § 390a odst. 5 = odměna osoby, která sepsala a podala návrh na povolení oddlužení;
3. § 168 odst. 2 písm. a) = hotové výdaje a odměna insolvenčního správce,

a současně bude schopen ostatním svým věřitelům včetně věřitelů pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň splácet nejméně stejnou částku, jakou bude hradit na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce.

Jinými slovy, insolvenční návrh nebude zamítnut z důvodu uvedeného v § 395 odst. 1 písm. b) IZ v případě, kdy dlužník osvědčí příjmy, ze kterých bude schopen hradit splátky ve splátkovém kalendáři nezajištěným přihlášeným věřitelům ve stejné výši, jakou činí odměna a hotové výdaje správce.

Odměna a hotové výdaje insolvenčního správce se řídí vyhláškou č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Vyhláška“). Dle § 3 odst. 2 písm. a) náleží insolvenčnímu paušální odměna ve výši 750 Kč za každý započatý kalendářní měsíc od rozhodnutí o povolení oddlužení do skončení plnění splátkového kalendáře, pokud je způsobem řešení úpadku plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Za stejných podmínek náleží insolvenčnímu správci náhrada hotových výdajů ve výši 150 Kč měsíčně (§ 7 odst. 4 Vyhlášky). Důležitou poznámkou také je, že pokud je insolvenční správce plátcem DPH (což často sám uvede nebo přiloží rozhodnutí o registraci k dani), je nutné tuto daň do odměny také započítat. Výsledná výše paušální měsíční odměny se vypočte takto:

⁸ MORAVEC, T., KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1430.

$750 + 150 = 900 + 21 \% \text{ DPH} = 900 + 189 = \mathbf{1089 \text{ Kč}}$.

Výsledná měsíční paušální odměna insolvenčního správce tak činí 1 089 Kč. Dlužník tedy bude nucen hradit měsíční splátku pro účely insolvenčního řízení ve výši **2 178 Kč** (2x 1089).

Sjednávání „účelových“ důchodových smluv

Problematika zamítnutí návrhu na povolení oddlužení tak bude s uzavřenou smlouvou o důchodu velmi blízce spjata.

Dlužníku tedy pro splnění podmínky výše minimální měsíční splátky postačí nabídnout plnění ve výši 2 178 Kč. Za této situace se lze setkat s několika situacemi.

Za prvé, dlužník má zaměstnání se stabilním příjmem, avšak po odečtení nezabavitelné částky z příjmu dlužníka zbývající částka, která by byla použita pro účely oddlužení, nedosahuje výše 2 178 Kč. Pokud dlužník v takovém případě uzavře darovací smlouvu na určitou částku, splňuje tak podmínku minimální výše měsíční splátky, a zároveň však svým stabilním zaměstnáním splňuje podmínku vynakládání dostatečného úsilí ke zvýšení svých příjmů. Darovací smlouva je v takovém případě prostředkem zvýšení dosavadních příjmů dlužníka, čímž by se měl dlužník vyhnout podezření ze sledování nepoctivého záměru dle § 395 odst. 1 IZ. K tomuto lze uvést, že otázka nepoctivého záměru bude vždy záviset na konkrétních okolnostech a bude třeba ji zkoumat kdykoli v rámci daného insolvenčního řízení.⁹

Za druhé, dlužník nemá žádné zaměstnání ani žádný příjem, nebo jediným jeho příjmem je určitý typ důchodu, který je však v nepostižitelné výši. V takovém případě je plnění ze smlouvy o důchodu jediným dlužníkovým příjmem a sjednání takové smlouvy sleduje pouze jediný účel, a sice splnění podmínky minimální výše měsíční splátky dle § 395 odst. 1 písm. b) IZ. Proto je v takových nutno zkoumat, zda taková smlouva o důchodu nebyla uzavřena tzv. „účelově“ a zda jejím uzavřením nesleduje dlužník nepoctivý záměr (§ 395 odst. 1 písm. a).

Postup v případech, kdy je dáno podezření věřitelů, soudů či insolvenčního správce na skutečnost, že dlužník smlouvu o důchodu uzavřel účelově a sleduje tím nepoctivý úmysl, bude předmětem výkladu další kapitoly.

⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sen. zn. 29 NSČR 14/2009 ze dne 28. 7. 2011.

Přezkum uzavřených smluv o důchodu

Předmětem zvýšeného zájmu soudu, insolvenčního správce či dokonce přihlášených věřitelů, bude smlouva o důchodu zejména v případech, kdy příjem z takové smlouvy bude jediným příjmem dlužníka.

Přihlášený věřitel se o takové smlouvě často dozvídá poté, co byla v Insolvenčním rejstříku zveřejněna Vyhláška o zprávě o přezkumu a zprávě pro oddlužení. Věřitel se tak dozví o skutečnosti, že jediným příjmem dlužníka, ze kterého bude splátkový kalendář plněn, je právě smlouva o důchodu v určité výši. Věřitel tak může využít svého práva dle § 403 odst. 2 IZ a podat námítky. Obsahem námitek pak může být namítaný nepoctivý záměr dlužníka, jeho nedbalý přístup k plnění povinností v insolvenčním řízení až přes požadavek na prověření osoby plátce důchodu.

Zobecněním obsahu takových námitek a přístupu soudů k nim autor doporučuje, aby se insolvenční soud v rámci přezkoumávání uzavřených smluv o důchodu, včetně souvisejících okolností, zaměřil na následující okruhy:¹⁰

1. Zda dlužník uzavřenou smlouvou o důchodu nesleduje nepoctivý záměr.
2. Zda uzavřená smlouva o důchodu jako jediný příjem dlužníka nesvědčí o lehkomyšlnosti a nedbalém přístupu dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.
3. Zda je osoba plátce důchodu osobou, která bude schopna přislíbený důchod poskytovat po celou dobu trvání oddlužení.

V prvním případě je nutné, aby soud zkoumal, zda plněním prostřednictvím smlouvy o důchodu nesleduje dlužník nepoctivý úmysl. V tomto případě se „navazuje“ na ustanovení § 395 odst. 1 písm. a) IZ, které stanoví, že insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, že *jím je sledován nepoctivý záměr*. Pojem nepoctivého záměru dlužníka je pojmem, který je poněkud nešťastně vymezený, neboť je vymezený neurčitě.¹¹ Neurčitost tohoto pojmu může přinášet výkladové obtíže, proto je tomuto pojmu věnován dostatek prostoru ve formě odborných

¹⁰ Nutno poznamenat dvě skutečnosti. Za prvé, jedná se o doporučení na základě praktických zkušeností ze strany autora. Za druhé, výše zmíněné zkoumané okruhy bude třeba posuzovat individuálně na základě okolností daného případu a jsou určeny převážně pro případy, kdy je plnění ze smlouvy o důchodu jediným příjmem dlužníka.

¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sen. zn. 29 NSČR 14/2009 ze dne 28. 7. 2011.

článků¹² či judikatury vyšších soudů. Poctivost záměru sledovaného dlužníkem dokládá usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. 6. 2020 sp. zn. 2 VSOL 219/2020 či usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. 8. 2020 sp. zn. 4 VSOL 289/2020. Insolvenční soud by tedy měl na základě podaných námitek zkoumat poctivost záměru dlužníka, který se insolvenčním návrhem domáhal povolení oddlužení, přičemž *nepoctivý úmysl nemusí být najisto prokázán. Bude však postačovat, že zjištěné okolnosti odůvodňují předpoklad, že dlužník takový nepoctivý záměr má.*¹³ Dále je nutné si uvědomit, že posuzování nepoctivého záměru bude opět vždy silně spočívat na konkrétních okolnostech daného případu, stejně jako na těch okolnostech, které vyjdou najevo kdykoli v průběhu insolvenčního řízení.¹⁴

Ve druhém případě je zapotřebí prověřit, zda dlužník neuzavřel smlouvu o důchodu „účelově“ a zda uzavření takové smlouvy nesvědčí o lehkomyšlném a nedbalém přístupu dlužníka k plnění jeho povinnosti v rámci insolvenčního řízení. Lhostejnost dlužníka či nedbalý přístup bude možné spatřovat zejména v případech, kdy plnění ze smlouvy o důchodu bude jediným příjmem dlužníka. Na místě je připomenout nález Ústavního soudu ze dne 18. 5. 2021 IV. ÚS 1151/21, který vyřkl názor, že *je pouze na dlužníkovi, aby si náležitě plnil své základní povinnosti, chce-li dosáhnout toho, aby jeho úpadek byl řešen oddlužením. Neučiní-li tak, pak oprávněn nemůže těžit z benefitu, které mu dané řešení jeho úpadekové situace poskytuje.* Z výše uvedeného vyplývá, že pokud dlužník chce využít „dobrodiní“ insolvenčního řízení, musí se zodpovědným přístupem snažit plnit své povinnosti v rámci insolvenčního řízení. Pokud však dlužník, jehož jediným příjmem je příjem z darovací smlouvy jiné plnění nenabídne, je zapotřebí zkoumat, proč tomu tak je. Dlužník může pobírat starobní či invalidní důchod, nebo být dlouhodobě nezaměstnaný. Veškeré takové skutečnosti by měl být schopen potvrdit příslušnými dokumenty, které by bylo možné předložit na podporu svých tvrzení soudu.

Pokud je však dlužník „odkázán“ v rámci plnění splátkového kalendáře pouze na příjem ze smlouvy o důchodu, je na místě podezření, do jaké míry je tato jeho „odkázanosť“ důsledkem vážných vnějších okolností,¹⁵ či zda se nejedná o stav účelně nastolený dlužníkem. V takových situacích již lze uvažovat o tom,

¹² KRHUT, R. *Poctivý záměr v oddlužení*. Bulletin advokacie. 2012, č. 9, s. 42.

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sen. zn. 29 NSČR 41/2017 ze dne 31. 1. 2019.

¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sen. zn. 29 NSČR 14/2009 ze dne 28. 7. 2011.

¹⁵ Invalidita, dlouhodobá prokázaná nezaměstnanost.

že se jedná o lehkomyšlný a nedbalý přístup dlužníka. Dlužník bez jiných příjmů často dokládá smlouvu o důchodu v také výši, která těsně vyrovná výši odměny insolvenčního správce (tzv. „smlouva hraniční“). Při nabídnuté výši plnění z takové „hraniční smlouvy“ může být po uplynutí pěti let splátkového kalendáře dosaženo uspokojení nezajištěných věřitelů pouze ve velmi malém procentu. I zde se k podobné situaci¹⁶ vyjádřil Vrchní soud v Praze: *Odvolací soud ve shodě se soudem I. stupně konstatuje, že takový způsob oddlužení by jednoznačně predikoval značný nepoměr mezi výší dluhu a poskytnutého plnění. Celkové uspokojení věřitelů dlužníkem nabídnutým plněním by bylo nedostatečné a ve svém důsledku by i přes veškerou snahu dlužníka vedlo pouze k přenesení povinnosti na osobu dárkyně, což odvolací soud neshledává vhodným.*¹⁷

Pokud je tedy k zajištění povinnosti dlužníka podle § 395 odst. 1 písm. b) IZ sjednána smlouva o důchodu, přičemž příjem z ní je jediným příjmem dlužníka, lze připustit, že se bude jednat o „smlouvu účelovou“. Pokud je taková smlouva sjednána na plnění v určité výši (min. však 2 178 Kč) od 2 200 Kč – 2 700 Kč, lze polemizovat nad označením, že se jedná o smlouvu tzv. „hraniční“.

Třetí oblast pozornosti se upíná k osobě dárce, tedy k plátcí důchodu na základě smlouvy o důchodu. Obecně lze říci, že osoba dárce by měla být schopna důchod ve sjednané výši a určitém časovém intervalu poskytovat. Mezi nejčastější osoby, které se ve smlouvách zavazují poskytovat důchod, patří beze sporu rodinní příslušníci.¹⁸ Opět zde bude záležet velmi silně na konkrétních okolnostech, zda a do jaké hloubky je zapotřebí prověřit osobu poskytovatele důchodu.

Mohou nastat situace, kdy poskytovatelem důchodu bude osoba, která je buď příjemcem invalidního či starobního důchodu (bez souběžného zaměstnání), osoba, které vznikne nárok na starobní důchod v dohledné době, osoba nezaměstnaná či osoba, která si již sama prošla insolvenčním řízením. K povinnosti prověřit osobu dárce jako osobu, u které hrozí reálné riziko, že nebude schopna plnit dar ze smlouvy, se vyjádřil také Vrchní soud v Praze: *Při oddlužení formou splátkového kalendáře je ovšem soud již v jeho průběhu povinen zohlednit zjištění, že podstatnou část splátkového kalendáře zjevně nebude možné splnit. (...) Osoba dárce musí být prověřena postaveno na jisto, že bude schopna plnit dar.*¹⁹ K tomuto zjištění vede právě ono důkladné prověření osoby dárce,

¹⁶ Předpokládané uspokojení bylo odhadováno na 4 %.

¹⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 1 VSPH 621/2021 ze dne 28. 6. 2021.

¹⁸ Manželé, partneři, rodiče, sourozenci, druhý rodič dítěte atp.

¹⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 3 VSPH 535/2010 ze dne 24. 8. 2010.

pokud jsou zde pochybnosti, že ten nebude schopen plnit důchod po celou dobu trvání oddlužení.

Důležitým zjištěním, které je zapotřebí v souvislosti s prověřováním osoby plátce důchodu věnovat pozornost, je fakt, že poskytovatel daru již sám prošel insolvenčním řízením či snad dokonce je sám v insolvenci. Pokud by šlo o první případ, je na místě jistá „obezřetnost“, nicméně skutečnost, že sám plátce důchodu prošel insolvenčním řízením nemusí nutně znamenat, že by tato osoba byla neschopná dlouhodobě splácet. Ba naopak, pokud taková osoba prošla oddlužením a byla osvobozena od placení zbytku pohledávek, může to být znakem jejího poctivého přístupu ke svým povinnostem v rámci jejího insolvenčního řízení. Pokud však je osoba plátce důchodu sama v oddlužení, není to příliš vítaným jevem. Ostatně i Vrchní soud v Praze sdílí zásadní pochybnost o osobě plátce důchodu, která je sama v oddlužení.²⁰

Závěr

Slova na závěr by chtěl autor rozčlenit do tří samostatných kategorií. Za první, poukázat na institut smlouvy o důchodu a její široké využívání právě v rámci insolvenčních řízení. Za druhé, vyjádřit svůj názor na tento druh plnění splátkového kalendáře a nakonec, za třetí, shrnout doporučený postup při zkoumání podmínek pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení dle § 395 v kontextu smlouvy o důchodu.

V prvním případě bylo dílčím cílem poukázat na institut smlouvy o důchodu dle § 2701 a násl. OZ a její široké uplatnění v rámci insolvenčního řízení. Tyto smlouvy jsou hojně sjednávány na určitou výši a často i s vymezeným účelem a časovým horizontem. Převážná většina jich je sjednána v písemné formě s úředně ověřenými podpisy. Je tomu tak dobře, neboť insolvenční soud v případě, kdy by dlužník odkázal na „smlouvu o důchodu“, ze které bude plnit, avšak nevedl by jí v přílohách, by dlužníka musel vyzvat k doplnění návrhu. Docházelo by tak k průtahům a doplňováním návrhů. Proto lze jednoznačně kvitovat, že takto sjednané smlouvy jsou v případě jejich uplatňování v insolvenčním řízení automaticky sjednávány písemně a dokládány insolvenčnímu soudu.

²⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 5 VSPH 1426/2021 ze dne 17. 2. 2022.

Názor autora na plnění splátkového kalendáře z prostředků smlouvy o důchodu je dvojího rázu. V případech, kdy plnění z takové smlouvy pouze „doplňuje“ či „zvyšuje“ plnění splátkového kalendáře, lze sjednání takové smlouvy jednoznačně ocenit. Dlužník může mít zaměstnání, ve kterém nedosahuje takového čistého příjmu, aby z něj mohly být provedeny zákonné (či případně snížené) srážky nutné pro splnění podmínky v § 168 odst. 1 písm. a) IZ. V takovém případě se dlužník aktivně snaží „navýšit“ své příjmy, aby mohlo být oddlužení schváleno. V opačných případech, kdy dlužník v podstatě žádné příjmy nemá (nebo sice má, ale ty jsou v nezabavitelné výši) a smlouva o důchodu představuje jeho jediný zdroj příjmů, je třeba zbystřit. V těchto případech je zapotřebí zodpovědět několik otázek:

1. Z jakých důvodů představuje smlouva o důchodu jediný zdroj příjmu dlužníka?
2. Jsou tyto důvody oprávněné a opodstatněné?
3. Doložil dlužník, že jsou tyto důvody oprávněné a opodstatněné?

Dlužníkův jediný příjem může skutečně představovat pouze plnění ze smlouvy o důchodu. V takových případech je nutné se ptát, proč tomu tak je. Z jakých důvodů nemá jiné příjmy či proč se aktivně nesnaží či v minulosti nesnažil své příjmy navýšit?

Dlužník může jako důvody uvést starobní důchod, invaliditu či dlouhodobou nezaměstnanost. Ve všech případech se jedná o vcelku legitimní důvody, které mohou obecně bránit dlužníku v aktivním hledání dalšího příjmu.

V takových případech nastupuje zodpovězení třetí otázky, zda dlužník je objektivně schopen tyto skutečnosti bránící mu v získávání vyššího či jiného příjmu doložit. Nárok na starobní či invalidní důchod lze doložit potvrzeními ze správních úřadů²¹, potvrzení o nezaměstnanosti výpisy z Úřadu práce. Vždy však bude třeba zkoumat, zda tyto důvody trvají či zda skutečně představují takovou překážku, která dlužníkovi skutečně znemožňuje navýšování příjmů, či zda se jedná o účelové „vyhýbání se“ možností získávání dalších příjmů.²²

Názor na darovací smlouvu ve zkratce tedy zní: obecně ANO, individuálně však zkoumat a hodnotit každý jednotlivý případ.

²¹ Česká správa sociálního zabezpečení, výpisy zdravotních pojišťoven atp.

²² Odmítání vhodných pracovních nabídek, nereagování na inzeráty na nabídky zaměstnání, ...

Za třetí, shrnout doporučený postup při hodnocení podmínek a okolností předcházejících sjednání smlouvy o důchodu v souvislosti s možným zamítnutím návrhu na povolení oddlužení:

1. *Zda dlužník uzavřenou smlouvou o důchodu nesleduje nepoctivý záměr.*
2. *Zda uzavřená smlouva o důchodu jako jediný příjem dlužníka nesvědčí o lehkomyšlnosti a nedbalém přístupu dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.*
3. *Zda je osoba plátce důchodu osobou, která bude schopna přislíbený důchod poskytovat po celou dobu trvání oddlužení.*

Ad. 1: Dlužník může skutečně sledovat nepoctivý záměr tím, že nabídne plnění v hraniční výši (nejnižší možné). Nepoctivý záměr zde bude spočívat v úmyslu zkrátit věřitele, a to právě nejnižší možnou přípustnou výší nabídnutého plnění. Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení z důvodu nepoctivého záměru je upraveno v § 395 odst. 1 písm. a) IZ.

Ad. 2: Smlouva o důchodu, která je jediným příjmem, může skutečně svědčit o lehkomyšlném a nedbalém přístupu dlužníka. Dlužník nabídne věřitelům plnění ze smlouvy o důchodu, případně v nejnižší zákonem požadované výši. Dále se dlužník nesnaží své příjmy navyšovat či rozšiřovat kdy „má přeci smlouvu a plní“. Už jen skutečnost, že se jedná o zaviněně jediný příjem, je okolnost vedoucí soud k domněnce lehkomyšlného a nedbalého přístupu. Důvod zamítnutí insolvenčního návrhu je pro tyto případy upraven v § 395 odst. 2 IZ.

Ad. 3: V případech, kdy je celé oddlužení a jeho plnění skutečně „postaveno“ pouze na plnění ze smlouvy o důchodu, je veškerá zodpovědnost přenesena na osobu dárce. V takovém případě je nutné prověřit tuto osobu, zda bude objektivně schopna plnit ze smlouvy o důchodu částku v určité a zákonem stanovené výši. Pochybnosti, které nebude možné přesvědčivě vyvrátit, by mohly vést insolvenční soud k závěru, že lze důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen splácet minimální měsíční splátku v plné výši. Pokud by se taková pochybnost nepodařila spolehlivě rozptýlit, byl by dán předpoklad pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení dle § 395 odst. 1 písm. b) IZ.

Úplným závěrem si dovoluji uvést dvě základní zásady soukromého práva, které podle mého názoru pokrývají oblast popisovanou tímto textem:

„Daný slib zavazuje a smlouvy se mají plnit.“

„Nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží.“

Abstract

Fulfillment of the repayment schedule through the pension contract

The contribution discusses the fulfillment of the repayment schedule of the debtor in insolvency proceedings from funds obtained on the basis of a negotiated pension contract. The analysis is devoted to the institution of the pension contract, the fulfillment of the repayment schedule in insolvency proceedings with an emphasis on the provided pension contract, the dishonest intention of the debtor when negotiating such contracts and the person of the pension payer. The view of the jurisprudence of higher courts on individual aspects of such contracts is taken into account.